

<http://www.tayjournal.com>

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tayjournal>

Elementary School Students' Responsibilities: A Case Study*

 Beyza Karabulut, PhD Student, Corresponding Author
Marmara University, Türkiye
beyzakarabuluto12@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-0784-7928

 Zeliha Nurdan Baysal, Prof. Dr.
Marmara University, Türkiye
znbaysal@marmara.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-3548-1217

Article Type: Research Article

Received Date: 20.03.2026

Revised Date: 21.07.2026

Accepted Date: 22.07.2026

Published Date: 31.07.2026

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software

Doi: 10.29329/tayjournal.2026.1467.01

Citation: Karabulut, B., & Baysal, Z. N. (2026). Elementary school students' responsibilities: A case study. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 10(2), 183-213.

*This study is based on the doctoral dissertation prepared by the first author at Marmara University's Institute of Educational Sciences under the supervision of the second author.

Abstract

The aim of this research is to examine the perceptions of third-grade primary school students. The aim of this research is to examine the perceptions of third-grade primary school students regarding the value of responsibility, according to their own and their parents' views. The research was conducted using a qualitative research method, specifically a holistic single-case design among case study designs. The study group was determined using convenient sampling, a type of purposeful sampling. Data were collected through semi-structured interviews with 28 students (18 girls and 10 boys) and their parents (21 mothers and 7 fathers) attending the third grade of a public primary school in Ümraniye, Istanbul, during the 2024-2025 academic year, and analyzed using content analysis. Parents and children stated that they fulfilled responsibilities such as preparing their school bags, tidying their rooms and doing homework. According to parents, some children did not take on any responsibilities. It was observed that some students took responsibility for preparing their school bags and making their beds themselves, some did it depending on the situation, and some left this responsibility to their mothers. In this context; The study concluded that parents do not provide enough opportunities for their children to fulfill their responsibilities, and that their children do not take on their responsibilities either. Consequently, students generally do not meet the responsibilities expected of them. Based on these findings, it is recommended that educational activities involving parents be organized to support students in taking on responsibilities appropriate to their developmental level.

Keywords: Values education, the value of responsibility, family.

Introduction

Responsibility can be described as one of the fundamental values that enables individuals to fulfill their duties toward themselves and those around them, thereby making it possible for social life to proceed in an orderly manner. In drawing on Molière's words, "*We are responsible not only for what we do but also for what we fail to do*," responsibility means understanding that we are accountable not only for fulfilling the duties that fall to us but also for those we fail to fulfill. Any obligations that an individual fails to fulfill may become a burden on someone else. Therefore, it is important for individuals to grow up with a sense of responsibility from childhood onward, both for their personal development and their socialization process.

Responsible individuals must be able to cope with the complexity and uncertainty of the current situation and make decisions that take into account the biases and limitations inherent in their own perspective. The virtue of responsibility is based on the fundamental characteristics of moral conduct, namely the ability to act appropriately in different situations and to be accountable when one fails to fulfill one's responsibilities (Williams, 2008). Individuals who have developed a sense of responsibility act with respect for the rights of others. At the same time, they are aware of the consequences of their own actions and try to fulfill their responsibilities to the best of their ability. To ensure that these tasks are carried out on time, children should be taught a sense of responsibility from an early age. Because responsibility is more meaningful when it is instilled from a young age and in a way that is appropriate for the child's age and abilities (Yalçın, 2021). Despite the importance of instilling the value of responsibility, the difference between the current and expected levels of primary school students regarding this value, and the needs arising from this difference, have not been

sufficiently clarified. To identify this difference and these needs, it is first necessary to understand how the value of responsibility is addressed and attempted to be instilled within the education system.

The education system is not merely a system that focuses on academic knowledge and aims to instill specific behaviors. The primary objective of the educational process is for individuals to internalize fundamental values. The education system can put this into practice through the educational programs it develops. In elementary school, values are not taught as a separate subject but are integrated throughout the entire curriculum. Although “values education” was not systematically or formally addressed under a specific heading in curricula before 2005, values have been included in all curricula developed since the Republican era (Beldağ, 2016).

Life science lessons, which check and supplement the information a child acquires independently and with the help of others at home, within their family, and in the environments they visit before coming to school, and provide the child with new and accurate information (Aytuna, 1949), are among the primary subjects where values education is given, as they are an educational plan that produces goals appropriate to the duties of responsible citizens in Turkish democratic society and offers lifelong citizenship skills (Barth and Demirtaş, 1997) as part of the citizenship education program. It is a subject that provides concrete experiences, lays the groundwork for children to understand themselves and live in harmony with their surroundings, and aims to equip children with the knowledge, skills, values, and habits necessary to become good citizens. It is known that values were attempted to be implemented as part of the hidden curriculum in life science education programs prior to 2005 (Ministry of National Education [MoNE], 1936; MoNE 1948; MoNE, 1968; MoNE, 1998). In the life science curriculum developed in 2005 and thereafter, however, it is evident that values and values education are incorporated in a direct and planned manner (MoNE, 2005; MoNE, 2018; MoNE, 2024a).

It is evident that the common text of the programs prepared in 2024 incorporates core values within the framework of virtue-value-action. Core values refer to value systems that share common elements with all other values. The values of respect, responsibility, and justice listed here are core values. Core values are designed to be simple and easy to implement, ensuring a consistent relationship between the values and their respective domains, as they encompass the values that are essential to the education and teaching process. This program identifies values and actions—which are sub-dimensions of virtues—as cross-curricular components aimed at fostering virtuous individuals. In this context, values are addressed in an integrated manner, rather than being treated separately from the program’s other components (MoNE, 2024b). The inclusion of the value of responsibility among core values also demonstrates the unifying and inclusive power of responsibility.

Within the framework of life science lessons, the acquisition of values in general, and specifically the value of responsibility, can be described as having the influence of a three-pronged approach: school, family, and social environment. The harmony between these three pillars can improve the quality of education. Since a child’s first contacts are their parents, it can be expected that the value of responsibility is first acquired within the family. It is believed

that giving a child responsibilities or tasks they can undertake will support them in becoming a responsible individual and in achieving various gains in social, cognitive, and emotional aspects (Serinsu & Doğan, 2020). When a child starts school, the school takes center stage in values education. The two most important roles of the school in values education are to contribute to the child's integration of previously learned values with existing values in society, and to provide opportunities for them to reflect on these values, thus creating a foundation for them to develop their own values (Halstead & Taylor, 2000). In this context, the value of responsibility, whose foundations are laid at home, continues to be acquired at school. Therefore, cooperation between parents and the school can positively influence the process of acquiring the value of responsibility and other values. Children's ability to fulfill their responsibilities, understanding what constitutes age-appropriate responsibilities, parental involvement, and awareness of children's thoughts are among the learning outcomes targeted for acquiring the value of responsibility within the scope of life science lessons. A review of the literature reveals that certain studies have been conducted on the value of responsibility in life science lessons. In this context, the importance of examining the relevant events.

The management of these activities is largely seen as either examining the place of responsibility in the programs (Candan and Ergen, 2014; Erbaş & Başkurt, 2021; Eseven, 2020; Güneş & Yıldırım, 2024; Uçar & Çetinkaya, 2021; Yaşaroğlu, 2013) or collecting the collected data (Gözel, 2018; Gündoğan, 2020; Özleşmiş, 2019; Yaşaroğlu & Biçer, 2020). However, behaviors related to the value of responsibility have not been evaluated from the perspective of students and parents. Determining the situations of students and parents regarding the value of responsibility can contribute to organizing activities related to responsibility knowledge in the depths of life skills and to accessing its use within this scope. The aim of this training is to evaluate the situations of third-grade primary school students regarding the value of responsibility according to the opinions of individuals. In line with this aim, the following questions are sought to be answered:

1. What do parents of third-grade elementary school students think about their children fulfilling their responsibilities?

- 1.1. What are the opinions of parents of third-grade elementary school students regarding their children's responsibilities at home?

- 1.2. According to parents of third-grade elementary school students, how is their children's ability to take on individual responsibilities?

- 1.3. According to parents of third-grade elementary school students, what are their opinions regarding their children's ability to fulfill age-appropriate responsibilities?

2. What are the opinions of third-grade elementary school students regarding the responsibilities they undertake?

- 2.1. What are the opinions of third-grade elementary school students regarding the responsibilities they undertake at home?

- 2.1.1. What are the opinions of third-grade elementary school students regarding making their beds and the reasons for doing so?

2.1.2. What are the opinions of third-grade elementary school students regarding preparing their bags and the reasons for doing so?

Method

Research Design

This study was conducted using a qualitative research method and planned using a holistic single-case design among case study designs. Case studies are research designs that require making inferences from phenomena that cannot be directly observed. The researcher makes the inference that a particular event is the result of another situation that occurred previously; based on data obtained from interviews and documentary evidence, they consider these as part of the situation. In holistic single-case designs, there is a single unit of analysis (Yin, 2003). In this study, since the situation regarding students' sense of responsibility is considered as a single unit of analysis, a holistic single-case design was preferred; student and parent opinions were used as data sources to reveal this situation.

Study Group

The study group was selected using the convenience sampling method, a type of purposeful sampling. Convenience sampling provides speed and practicality to the researcher in terms of access and application (Patton, 1990). Since the study was conducted as part of a thesis, the necessary ethics committee approval was obtained during this process; thus, without the need for permission from any other institution or ethics committee, the study was planned quickly and practically by conducting interviews with students and parents at the researcher's own school. The study group consisted of third-grade students and their parents at a public school in the Ümraniye district of Istanbul during the 2024–2025 academic year. Taking into account the need to reach data saturation in the content analysis, the research was conducted with 28 students (18 girls and 10 boys) and 28 parents (mothers).

Data Collection

In this study, the "Parent Interview Form" and the "Student Interview Form," created by the researchers, were used as data collection tools. In the question preparation process, observations from routine interviews (parent meetings, individual interviews, classroom communication, etc.) conducted by one of the researchers during their teaching career were utilized. Students' behaviors regarding the value of responsibility and parents' expectations of students were used as references in the question formulation. Simultaneously, the researchers conducted a literature review, examining data collection tools used in related studies, and formulated the questions accordingly. During the interviews, students were asked a question, and various data were obtained regarding making their beds and preparing their bags based on the answers received. In accordance with the philosophy of qualitative research, sub-questions were asked regarding these topics, and the two resulting themes were examined in depth. Parents were also asked three questions to get their opinions. In order to finalize the draft forms created at the end of this process, they were submitted to the evaluation of five field experts, including three academics working at Marmara (2) and Kırşehir Ahi Evran (1) Universities and two field experts who completed their doctoral education from Marmara (2) University, using the Lawshe technique (Lawshe, 1975) to calculate the content validity index

[CVI] as “suitable”, “suitable but needs correction” and “should be removed”. In line with the evaluations of the experts, the CVI value of the “Parent interview form” was calculated as .90 and the CVI value of the “Student interview form” was calculated as .95. The interviews were conducted in person.

Data Analysis

The data obtained from the parent interview form and the student interview form used in the study were analyzed through content analysis. Content analysis is a technique based on a systematic process that proceeds step-by-step, following certain analytical rules within the communicative context of texts (Mayring, 2000). This technique allows for reliable and meaningful inferences to be reached by organizing the meanings and concepts in the data under specific categories (Krippendorff, 2004). Accordingly, the obtained data were transferred to a computer environment and systematically examined. The analysis of the data obtained from parent and student interviews consists of three stages (Elo & Kyngäs, 2008):

1) Open coding: The data were carefully read in line with the research topic, and meaningful data units were coded. The resulting codes were organized using the MAXQDA 24 program and recorded for use in subsequent analysis stages.

2) Category creation: The codes obtained as a result of open coding were compared according to their similar characteristics, and categories were created. These lists are grouped under higher-level headings, and similar data are combined to form categories.

3) Abstraction: The created categories were reviewed based on their conceptual similarities, and categories exhibiting similar characteristics were grouped under overarching categories. In this process, categories were named to best reflect their content and organized to represent the data at a conceptual level. The created overarching categories were named themes, and the resulting codes were grouped under a common category, with each category grouped under a theme, and visualized.

In the coding phase, researchers created codes and categories by examining the same dataset. Miles and Huberman's (1994) formula ($\text{reliability} = \frac{\text{agreement}}{\text{agreement} + \text{disagreement}}$) was used to compare the created codes and categories, and the reliability of the categories was calculated as .90. This value indicates that the categories can be used with high reliability.

In this phase, direct quotations were included using codes such as “S1” (student) and “E1” (parent).

Validity and Reliability of the Study

One of the methods applied to ensure validity in the study is participant validation. According to Silverman (2018), participant validation involves the researcher sharing the data collected during the data collection process with the participants and obtaining their approval. It is believed that this will ensure the researcher's confidence in the results obtained. The codes and categories determined in the study were shared with both students and parents to obtain their approval. Another technique used is the detailed explanation of the data through direct quotations. By adding direct quotations from semi-structured interviews with students and

parents (Yıldırım and Şimşek, 2021), the text offers readers the opportunity to examine the raw data, draw their own conclusions, and add their own interpretations. To increase the reliability of the study, external expert review was utilized. To enhance the reliability of the study, external expert review was utilized. Accordingly, the data collection process, coding, and findings were reviewed by an expert academic, and the consistency of the data with the research data was confirmed. Furthermore, the inter-coder agreement rate was calculated using Miles and Huberman's (1994) formula [$\text{Agreement}/(\text{Agreement}+\text{Disagreement})\times 100$], and the agreement rate was determined to be 90%.

Ethical Permits of Research:

In this study, all the rules specified to be followed within the scope of “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were complied with. None of the actions specified under the heading “Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics”, which is the second part of the directive, have been taken.

Ethics Committee Permission Information:

Name of the committee that made the ethical evaluation = Research and Publication Ethics Committee of the Institute of Educational Sciences, Marmara University

Date of ethical review decision = 20.08.2024

Ethics assessment document issue number = 878841

Findings

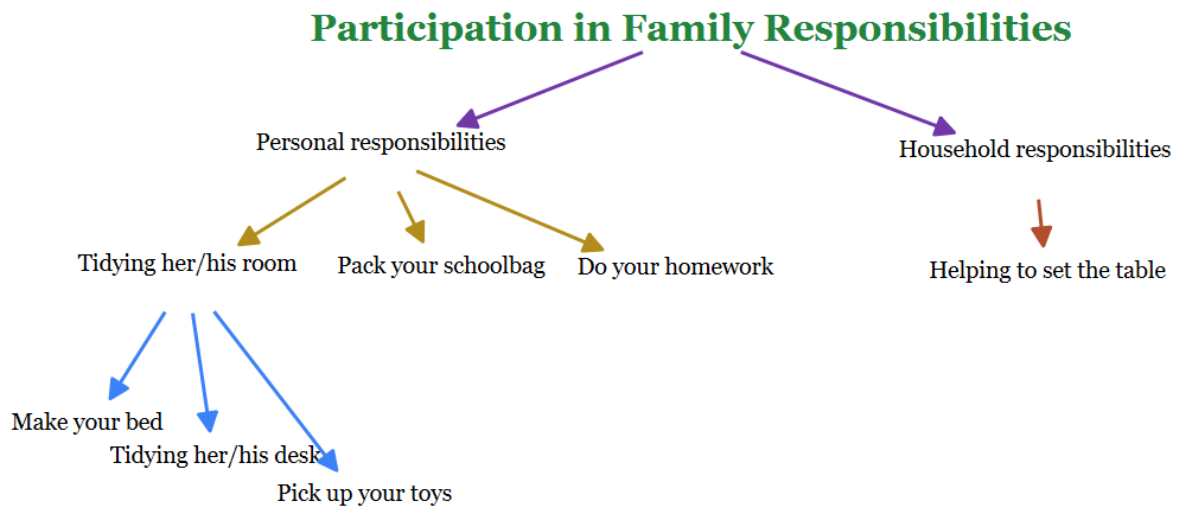
In this section, the data obtained from interviews with students and their parents has been analyzed.

Findings from the Interviews with Parents

The results of the semi-structured interviews reveal parents' views on the responsibilities their children assume at home, as presented in Figure 1.

Figure 1.

Parents' Views on the Responsibilities Their Children Take on at Home

An examination of Figure 1 reveals that the parents' views regarding the responsibilities their children undertake in the home environment fall into two categories. The "personal responsibilities" category includes codes such as; tidying her/his room, pack your schoolbag, do your homework; the "household responsibilities" category includes the code for helping to set the table. For the "tidying her/his room" category, the following sub-codes were obtained; make your bed, tidying her/his desk and pick up your toys. In contrast to these reported responsibilities, some of the participating parents (P2, P3, P4, P13) stated that their children did not assume any responsibilities at home and tended to "do nothing." The parents' views regarding their children's assumption of individual responsibilities, based on the semi-structured interviews, are presented in Figure 2. Below are examples of some parents' thoughts on the responsibilities their children take on at home:

P7: "My son picks up his toys after playing with them in his room. He started picking them up this year." (Regarding the code "pick up your toys")

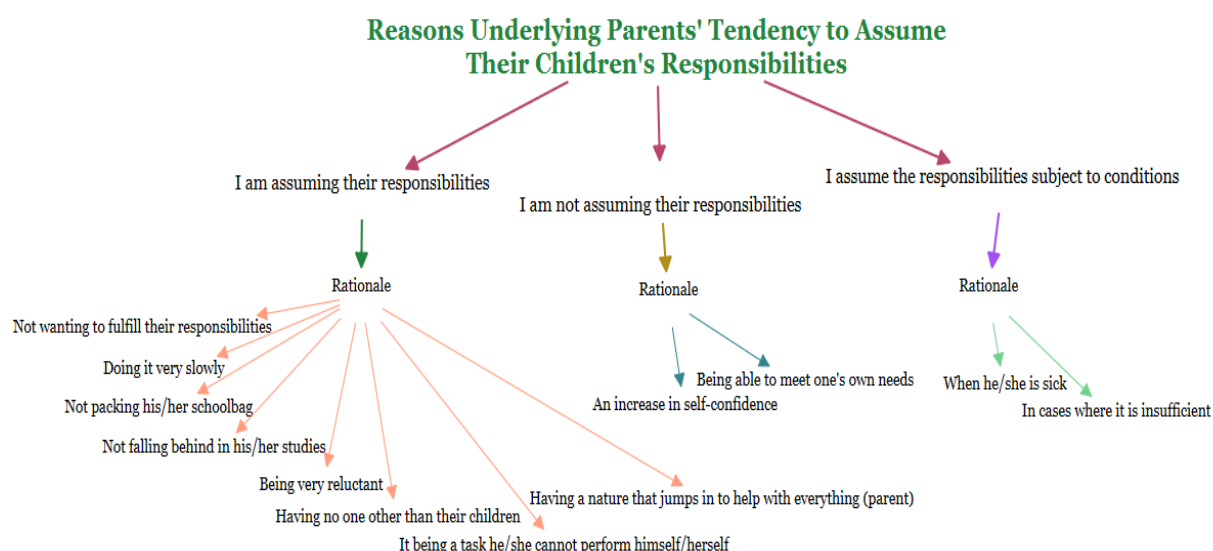
P4: "He doesn't do much, sir. He just doesn't want to. His father supports him in that. So he doesn't do anything at all." (regarding the code state of "do nothing")

P12: "When it's time to eat, he sets the plates, glasses, and napkins on the table. He likes doing kitchen chores, sir." (regarding the code "helping to set the table")

The opinions of parents regarding their children's individual responsibilities, based on the results of the semi-structured interviews, are presented in Figure 2.

Figure 2.

Parents' Views on Their Children's Ability to Take on Individual Responsibilities

An examination of Figure 2 reveals that the reasons underlying parents' tendencies to assume their children's responsibilities fall into three categories. The "I am assuming their responsibilities" category includes reasons such as not wanting to fulfill their responsibilities, doing it very slowly, not packing his/her schoolbag, not falling behind in his/her studies, being very reluctant, having no one other than their children, it being a task he/she cannot perform

himself/herself, having a nature that jumps in to help with everything (parent); “I am not assuming their responsibilities” category includes reasons related to being able to meet one’s own needs and an increase in self-confidence; and the “I assume the responsibilities subject to conditions” category includes when he/she is sick and in cases where it is insufficient. Below are examples of statements made by some parents regarding their children’s ability to take on individual responsibilities:

P13: *“I don’t do it. If they take responsibility and do it themselves, their self-confidence will grow in the future. They’ll be able to express themselves well. That’s why they should take responsibility and do it themselves.”* (Regarding the code “an increase in self-confidence”)

P9: *“Sometimes I do it. There are times when he can’t handle things on his own, so I step in. There are things he might not know, so I help out.”* (Regarding the code “in case where it is insufficient”)

P4: *“I’ll do it, because he’s doing it too slowly. I can’t stand it when things are done slowly.”* (Regarding the code “doing it very slowly”)

P2: *“I’ll do it because I have no one else but them. They’re the most precious thing to me.”* (Regarding the code “having no one other than their children”)

P8: *“Yes. I’m doing this so they don’t fall behind in their studies.”* (Regarding the code “not falling behind in his/her studies”)

Figure 3 presents the parents’ views regarding their children’s fulfillment of age-appropriate responsibilities, based on the semi-structured interviews conducted.

Figure 3.

Parents’ Views on Their Children’s Ability to Fulfill Age-Appropriate Responsibilities

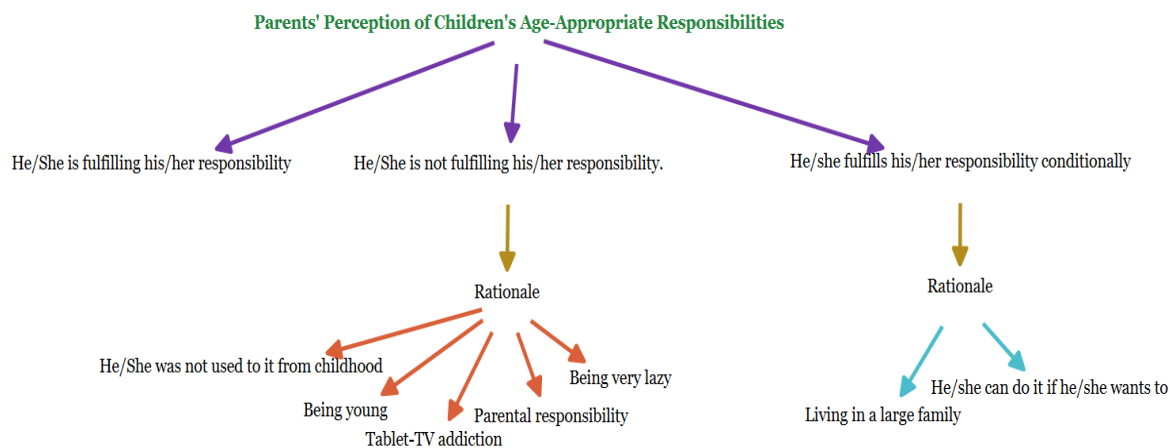

Figure 3 shows that the majority of parents stated that their children were not fulfilling age-appropriate responsibilities, while some (P1, P6, P18) did. The reasons for non-fulfilling were grouped into two categories. The “He/she is not fulfilling his/her responsibility” category included factors such as he/she was not used to it from childhood, being young, tablet/TV addiction, parental responsibility, and being very lazy; the “He/she fulfills his/her responsibility conditionally” category included factors such as living in a large family and

he/she can do it if he/she wants to. Below are examples of statements made by parents regarding their children's ability to fulfill age-appropriate responsibilities:

P1: "Yes, he's a child who generally fulfills his responsibilities." (Regarding to code "he/she is fulfilling his/her responsibility")

P23: "He's not doing it, teacher. As soon as he gets home from school, he sits down right away—either at the tablet or in front of the TV. He doesn't want to do anything else." (Regarding to code "tablet-tv addiction")

P3: "No, sir. I don't know—maybe because he's the youngest in the family; we've always called him 'little one' and never really trained him, so that's why he doesn't do it." (Regarding to code "being young")

P9: "He plays really well when he wants to, coach, but he has to want to." (Regarding to code "He/she can do it if he/she want to")

P10: "He doesn't always bring it. I'd say sometimes. Because we live in a large family. By the time he gets there, most things have already been done. He doesn't really get a chance to." (Regarding to code "living in a large family")

Findings from Interviews with Students

The results of the semi-structured interviews regarding students' views on the responsibilities they undertake at home are presented in Figure 4.

Figure 4.
Students' Views on the Responsibilities They Take on at Home

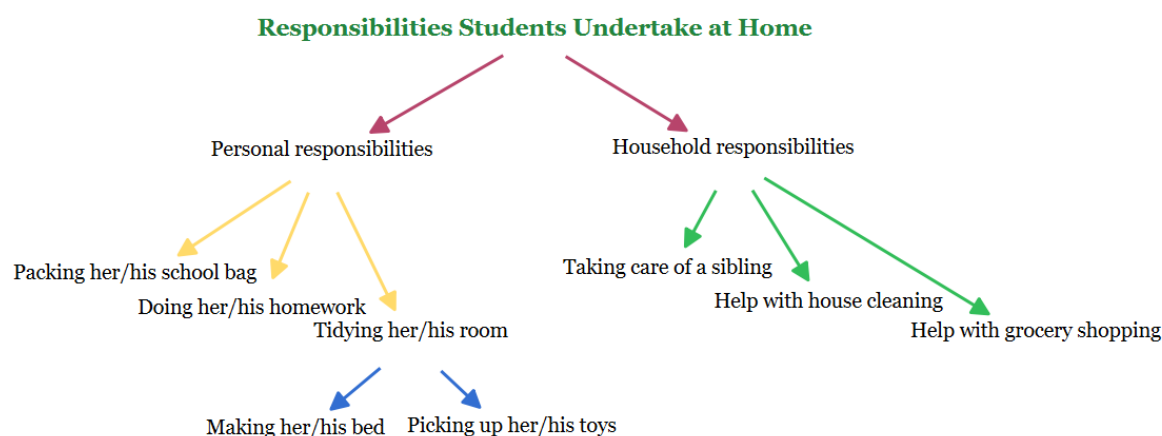

Figure 4 shows that students' opinions regarding the responsibilities they undertake at home are grouped into two categories. In the "personal responsibilities" category, codes such as packing her/his school bag, doing her/his homework and tidying her/his room were obtained; in the "household responsibilities" category, codes such as taking care of a sibling, help with house cleaning and help with grocery shopping were obtained. For the "tidying her/his room" category, sub-codes such as making her/his bed and picking up her/his toys were obtained. However, some students (S2, S4, S13) stated that they did not fulfill any responsibilities at home. Due to the differing responses regarding making her/his bed and picking up her/his toys, these two areas of responsibility were examined under separate

heading. Below are examples of statements made by students regarding their responsibilities at home:

S5: *"I'm tidying up my room. That's my job. I used to be pretty bad at it, but now I'm doing a good job."* (Regarding to code "tidying up her/his room")

S17: *"I do my homework on my own. Our teacher assigns homework every day. I do it right away when I get home."* (Regarding to code "doing his/her homework")

S2: *"I don't really do much at home. My mom does most of the work at our house."* (Regarding the state of "not fulfill any responsibilities")

The opinions of students regarding who makes their bed, based on the results of the semi-structured interviews, are presented in Figure 5.

Figure 5.

Students' Views on the Person Who Makes Their Bed in the Morning

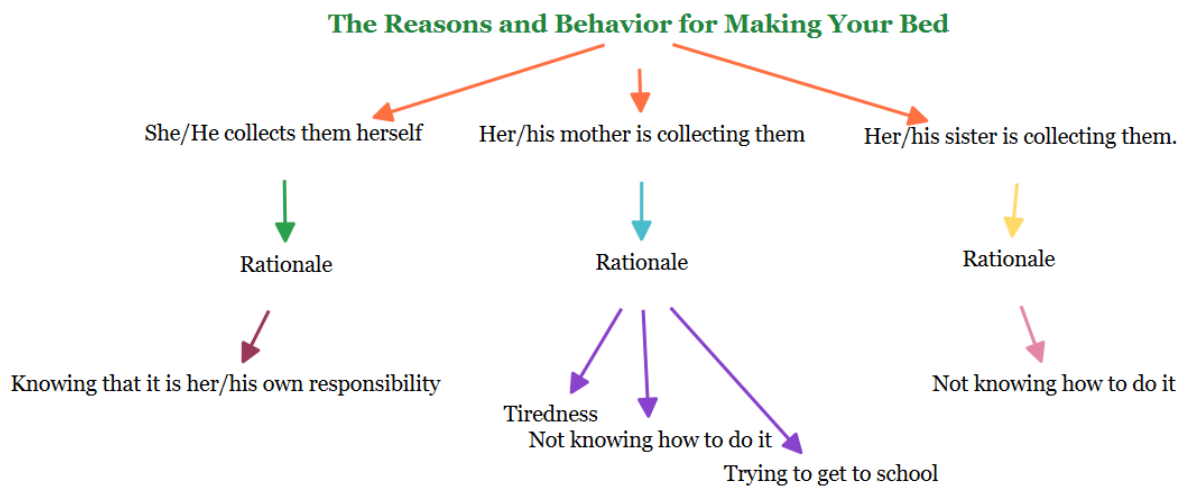

Figure 5 shows that students' opinions about who makes their bed fall into three categories. The "she/he collects them herself" category indicates knowing that it is her/his own responsibility; the "her/his mother is collecting them" category indicates tiredness, not knowing how to do it and trying to get to school and the "her/his sister is collecting them" category indicates not knowing how to do it. Below are some examples of students' opinions on who makes their beds:

S19: *"My mom. Because I have a hard time getting up in the morning. When I can't make it on time, my mom cleans up right away. Otherwise I'll be late for school."* (Regarding to code "trying to get to school")

S6: *"I make my own bed. Since it's my bed, I have to do it."* (Regarding to code "knowing that is her/his own responsibility")

S10: *"My older sister. Because I can't fold them neatly. They come undone, but my older sister does it well."* (Regarding to code "not knowing how to do it")

The results of the semi-structured interviews regarding the students' thoughts on who packs their backpacks are presented in Figure 6.

Figure 6.
Students' Views on the Question of Who Packs Their Backpack

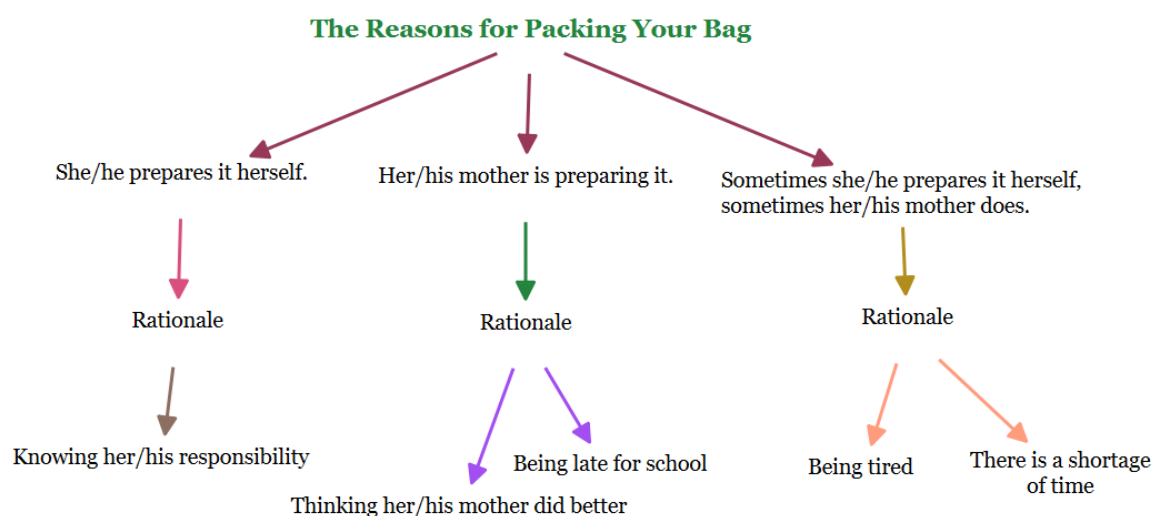

Figure 6 shows that students' opinions about who prepares their school bags are grouped into three categories. In the "She/he prepares it herself" category, the codes "knowing her/his responsibility" were found; in the "Her/his mother is preparing it" category, the codes "thinking her/his mother did better" and "being late for school" were found; and in the "sometimes she/he prepares it herself, sometimes her/his mother does" category, the codes "being tired" and "there is a shortage of time" were found. Below are some examples of students' thoughts on who packed their backpack:

S7: "I'm making it myself. I'm older now, so I can make it on my own." (Regarding to code "knowing her/his responsibility")

S9: "Me. I look at my class schedule and plan my day accordingly. At first, my mom used to do it, but now I do it myself." (Regarding to code "knowing her/his responsibility")

S14: "Most of the time, my mom makes it. But sometimes I make it too. Because school starts really early in the morning. I can't get it ready in time. So my mom makes it right away." (Regarding to code "being late for school")

S12: "My mom packs my backpack. Sometimes I forget something—like my pencil or eraser—at home. When my mom packs it, everything is there." (Regarding to code "Thinking her/his mother did better")

Discussion and Conclusion

This study examines the situation of third-grade primary school students regarding the value of responsibility, which is targeted to be instilled within the scope of the life science lesson, based on the opinions of students and parents. Based on the findings, it is observed that the responsibilities undertaken by students at home and the views of parents regarding the responsibilities their children assume in the home environment are grouped into two categories: "personal responsibilities" and "responsibilities related to the home." In the study by Ergün and Koç (2022), which examined the perceptions of responsibility among students and parents, it was found that parents considered responsibility as "responsibility towards the

family,” “responsibility towards society,” “sense of duty,” and “citizenship”; while students considered it under the headings of “responsibility towards the family,” “responsibility towards the environment,” “academic responsibility,” and “sense of duty.” Sapsağlam (2017), in his study examining students’ perceptions of the concept of responsibility based on their drawings, found that students mostly expressed responsibility in relation to home-related situations. In the present study, however, it is observed that students use expressions related to personal responsibilities more frequently.

Regarding personal responsibilities within the family, both parents and children showed similar findings in their statements (tidying their room, raising them, tidying their toys, preparing and handing over their school bag); however, the rates for tidying their desks were only expressed in sections. The fact that desk-tidying performance was only expressed by parents, despite the consistent rates given, may be due to the performance not being perceived as a personal responsibility or considered a natural part of the daily routine. However, while supporting services such as taking on sibling care, helping with housework and grocery shopping, they did not express a desire to utilize these services. This discrepancy suggests that users may be hesitant to explicitly express their willingness to fulfill these responsibilities. However, it is important for them to undertake these responsibilities in order to develop their sense of responsibility. Bayındır (2021) concluded in his study on the tasks students are expected to perform at home that children are expected to fulfill responsibilities such as putting their belongings back where they belong, preparing their own study schedules, and organizing their books. It is also noted that having students contribute to household chores provides them with greater social and psychological support.

Most parents stated that they took on responsibilities related to their children. Prominent reasons include; not wanting the child to fall behind in school, the child being too slow at school, excessive parental interference, having no one else around besides the child, and the child’s lack of motivation. Parents who state that “the child should not fall behind in school” place more importance on the child’s academic performance but do not see the development of a sense of responsibility as a primary goal. It is believed that this situation negatively affects the development of children’s ability to take responsibility. In a study by Akarçay et al. (2013), when students were asked about their feelings and thoughts regarding studying, many students answered “responsibility.” To help children of this age develop this awareness, they should be made to understand that studying is a responsibility, but not their only responsibility.

Another parent’s reason for taking on the responsibility is that “he works too slowly.” In this situation, the parent takes on the responsibility that the child should be fulfilling, thereby preventing the child from developing a sense of responsibility. In this case, it could be said that the child is not given the space to do so. According to Özen (2011), personal responsibility is the desire to set goals in life and take full responsibility for achieving them. Thus, when an individual fails to achieve their goals, they blame only themselves, not others. This also helps foster an environment where the child can grow into a responsible individual. For this reason, students should be given the opportunity to take responsibility for themselves. When considering another reason, the parent stated that they have a nature that makes them

rush to handle everything and that, for this reason, they have taken on the responsibility for their child. According to Bozdemir and Gündüz (2016), parents with a protective-demanding attitude take on even those responsibilities that the child could handle on their own. Parents with this attitude expect their children to be dependent on them. Behaviors that signal a child's transition into adulthood are not encouraged. Such behaviors undermine their sense of responsibility. As a result, the child fails to develop a sense of responsibility. In the study by Sezer and Çoban (2016), which aimed to reveal students' perceptions of the value of responsibility in life science lessons, it was stated that trying to instill the value of responsibility in students only through the curriculum in the school environment is not sufficient. The importance of students' active participation in organizing activities with parents and in the social environment to support the curriculum is emphasized in instilling the value of responsibility.

Nearly all parents believe that their children are not fulfilling their responsibilities. The reasons given included the child being too young, the family taking on the responsibility for the child, the child's addiction to tablets and TV, and another family member taking on the responsibility because they live in a large family, among others. According to Zoromski (2017), when children are taught positive behavior and a sense of responsibility at a young age, these traits will last a lifetime. Adults help children develop a sense of responsibility by assigning them household chores and guiding them through interactions with others. In Güdürü's (2021) study, students' perceptions of responsibility are seen to include concepts such as going to school, participating in class, fulfilling homework and responsibilities, and behaving respectfully towards other students. When examined in this context, it was found that there was no difference in perceptions of responsibility based on socio-demographic variables such as gender, number of siblings, family structure, age, family's financial situation, parents' education level, frequency of TV viewing, and frequency of reading books. However, it was observed that students in lower grade levels had higher perceptions of responsibility. This can be attributed to the fact that as students get older, they transition from imitating others to being able to make their own decisions, and that there was a lack of sufficient role models in their environment beforehand. Looking at the results regarding students' TV viewing frequency, it was seen that students with a high perception of responsibility watched less TV. In the current study, some parents also stated that students did not want to fulfill their responsibilities due to tablet-TV addiction.

It is important to remember that every child is capable of taking on age-appropriate responsibilities. Children's education is closely linked to parents taking on their own responsibilities. It is believed that when parents plan their time to engage with their children and serve as role models, this positively supports the child's development (Abroto et al. 2022). It is a fact that a child's earliest experiences in the preschool years take place within the family environment, and that, as with many other aspects of life, the foundation for values education is laid within the family. For this reason, parents should possess sufficient knowledge to serve as role models for their children regarding values and should support them in this regard (Geçit & Gençer, 2011). According to Onay (2021), individuals should be prepared for life from their earliest years so that they are ready to fulfill the responsibilities they will face throughout their lives toward themselves, their families, their communities, and humanity. Otherwise, it is

inevitable that individuals will emerge who are unaware of their responsibilities or who, even if they are aware of them, refuse to fulfill them and who fail to meet the expectations of the society in which they live. In this context, the life science one of the primary courses that prepare children for life plays a significant role in instilling a sense of responsibility at an early age. In Gündüz's (2018) study, which evaluated students' views on how projects carried out in the life science contribute to a sense of responsibility, it was concluded that the projects students completed in the life science class positively contributed to their sense of responsibility and that they felt responsible while carrying out these projects. This study highlights the importance of addressing the value of responsibility within the life science. Yaşaroğlu (2013), in her study examining the learning outcomes in the life science curriculum from the perspective of values education, concluded that the most frequently addressed value is the value of responsibility. This indicates that the value of responsibility holds an important place among the values addressed in the life science curriculum.

Another finding that stands out is screen addiction. Screen addiction is a condition where a person cannot control the amount of time they spend in front of a screen and becomes dependent on it. According to parents' assessments, some students neglect their responsibilities due to screen addiction. Studies on the relationship between screen addiction and responsibility (Arslan, 2021; Eskili & İflazoğlu-Saban, 2025; Gökçe et al., 2021; Sönmezer & Balcıoğlu, 2023) support this finding. At the 2018 Digital Gaming Addiction Workshop, the postponement and neglect of responsibilities was cited as one of the dangers facing children in relation to gaming addiction. It is well known that any form of addiction sets a negative example for children (Republic of Türkiye Ministry of Health, 2018). According to a study by Soylu and Çelik (2025), as digital game addiction increases, children's sense of responsibility decreases; conversely, as digital game addiction decreases, children's sense of responsibility increases. It appears that this addiction in children has a negative impact on their sense of responsibility.

When students' opinions on who makes their beds were examined, it was observed that they responded in three different categories: themselves, their mother, and their older sister. One student stated that their older sister made the beds, justifying it by saying that she couldn't make the bed linens neatly. This statement suggests that the student exhibits a perfectionist attitude towards themselves, which prevents them from fulfilling their responsibilities. Ersoy-Quadır (2009) states that if a child is allowed to fulfill that responsibility without dampening their enthusiasm for the task, their self-confidence will increase, and this will benefit the successes they achieve in future endeavors. It is important to acknowledge the work children do, even if it is imperfect. A healthy sense of self in children is possible for those who grow up in a balanced, warm, respectful, trusting family environment where they are given responsibilities (Dam, 2008). In the study by Özyürek et al. (2019), it was found that as students' perfectionist self-presentations increased, their problem-solving skills decreased. It has been observed that a perfectionist mindset can lead students to believe that "if I can't do something perfectly, I shouldn't do it at all." It is important to address this from an early age.

It appears that the majority of students pack their own backpacks. While students who pack their own backpacks say they take responsibility for doing so, those who say their mothers

pack them cited reasons such as not being able to get to school on time, forgetting something when they pack it themselves, or being tired. In Aktepe's (2015) study on the development of a sense of responsibility, it was found that only 9 out of 21 students considered packing their own backpacks to be their responsibility. When compared to the current study, it was found that a greater number of students reported packing their own backpacks. Another finding revealed that students who were given performance tasks related to responsibility showed a positive effect on their attitudes compared to those who did not receive such tasks. This finding suggests that the performance task work was effective in helping students develop positive attitudes towards this value. When examining students' thoughts on the value of responsibility after completing their performance tasks, it was observed that they defined responsibility as a task they had to complete; they categorized it into themes such as responsibilities in the family, at school, and in society. It was also evident from their statements that they gave examples of the behaviors of people who possess a sense of responsibility, that they knew what their responsibilities were, and that they fulfilled most of them. Students felt good when they fulfilled their responsibilities. It was observed that students were aware that they were happier in their family, school, and community lives thanks to fulfilling their duties, and that otherwise they would face negative consequences. This study shows that conducting activities that allow students to actively participate in learning about the value of responsibility positively contributes to their adoption of this value. Therefore, providing environments where students are actively involved through cooperation between school and family is important for the acquisition of this value.

Considering all the findings of the research, it has been observed that families do not provide sufficient opportunities for their children to fulfill their mutual responsibilities, and children often do not take on responsibilities or generally do not fulfill age-appropriate responsibilities; this indicates a need for improvement in this area. It is known that a sense of responsibility should be instilled in all individuals from the earliest years of life, and school-family cooperation is extremely important in instilling this value. Because, looking at the observations of families regarding their children, it can be said that students need to be supported in fulfilling their responsibilities. This highlights whether there is a relationship between the learning outcomes related to the value of responsibility included in the life sciences curriculum and the current situation. In this context, it can be suggested that planned training programs for parents be organized to support students in taking on responsibilities appropriate to their developmental level. In this way, family participation in education can be increased and organized. Izzo et al. (1999) stated that various options may arise during a child's education and can be resolved through inter-school cooperation. This cooperation leads to improvements in student behavior and an increase in academic achievement. Many educational institutions implement comprehensive training programs to involve families in educational information. In this context, in order to support children in taking on responsibilities commensurate with their growth rates, planned educational programs for children are organized, and to contribute to the acquisition of general responsibilities and the realization of this value, the life skills lesson's teaching responsibilities are enriched with content and application examples, and values education is made known and incorporated more through sensory experiences.

Recommendations

In this study, the views of students and parents regarding the value of responsibility were gathered. Future research may include studies on other values included in the life science curriculum. In addition, three open-ended questions were administered to both students and parents as a data collection tool. These questions can be adapted and refined by researchers, or different data collection tools can be used. Teachers can help instill this value by conducting activities focused on responsibility; parents can support this by serving as role models for their children and sharing responsibilities within the home environment.

References

- Abroto, A., Nugraheni, A. S., & Awliyah, R. F. (2022). The role of the family in the moral education of children. *Jurnal Basicedu*, 6(2), 2717-2723. <https://doi.org/10.31004/basicedu.v6i2.2507>
- Akarçay, G. Ö., Demirezen, S., & Akhan, N. E. (2013). İlköğretim öğrencilerinin ders çalışma üzerine algıları [Primary school students' perceptions of studying]. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 5(8), 169-183.
- Aktepe, V. (2015). 5.sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerinin geliştirilmesine yönelik bir performans görevi uygulaması [An implementation of a performance task aimed at developing a sense of responsibility among fifth-grade students]. *Kastamonu Education Journal*, 23(4), 1507-1530.
- Arslan, A. (2021). Ortaokul öğrencilerinde oyun bağımlılığı ile sorumluluk duygusu davranışı ve sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi [An investigation of the relationship between video game addiction and responsibility, behavior, and social skills among middle school students]. (Publication No. 695055) [Master thesis, İstanbul Sabahattin Zaim University]. National Thesis Center.
- Aytuna, H. A. (1949). Özel öğretim metodu [Special teaching method]. Remzi.
- Barth, J. L., & Demirtaş, A. (1997). İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi [Social studies teaching in primary education]. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi, Ankara.
- Bayındır, N. (2021). İlkokul öğrencilerinin ev içi rollerine ilişkin beklentiler [Expectations regarding the domestic roles of elementary school students]. *Journal of Open Education Applications and Research* 7(3), 127-140. <https://doi.org/10.51948/auad.920952>
- Beldağ, A. (2016). Values education research trends in Turkey: A content analysis. *Journal of Education and Training Studies*, 4(5), 101-112.
- Bozdemir, F., & Gündüz, B. (2016). Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri [The relationship between attachment styles, parental attitudes, and childhood traumatic experiences and emotional intelligence]. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri [Scientific research methods] (6th. ed.). Pegem.
- Candan, D. G., & Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi [An examination of third grade social studies textbooks in terms of their inclusion of fundamental universal values]. *Uşak University Journal of Social Sciences*, 7(1). <https://doi.org/10.12780/UUSBD283>
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında aile faktörü [The role of the family in a student's academic success]. *Hitit University Journal of the Faculty of Theolog*, 7(14), 75-99.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008) The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Erbaş, A. A., & Başkurt, İ. (2021). Hayat bilgisi öğretim programındaki değerlerin hayat bilgisi ders kitaplarına yansımaları durumu [Reflection of values in life science curriculum to life science textbook]. *Erzincan University Faculty of Education Journal*, 23(3), 785-813. <https://doi.org/10.17556/erziefd.841337>
- Ergün, A., & Koç, S. (2022). Veli ve öğrenci bakış açısıyla sorumluluk değeri [The value of responsibility from the perspectives of parents and students]. *Manas Journal of Social Research*, 11(4), 1386-1400. <https://doi.org/10.33206/mjss.1008985>
- Ersoy-Quadir, S. (2009). Ailede evle ilgili fiziksel yaşam becerilerini çocuklara öğretmede ebeveyn rehberliği [Parental guidance in teaching children physical life science related to the home]. *Journal of Social Policy Studies*, 16(16), 51-61. <https://doi.org/10.21560/spcd.68037>
- Esemen, A. (2020). Hayat bilgisi öğretim programı kazanımlarının kök değerler ile ilişkisinin değerlendirilmesi [Evaluation of the relationship between life science curriculum gains and root values]. *MM-International Journal of Educational Sciences*, 4(1), 16-29. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.741720>

- Eskili, Y., & İflazoğlu-Saban A. (2025). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ile öğrenme ve çalışma sorumluluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi [An investigation of the relationship between digital game addiction and learning and study responsibility among fourth-grade elementary school students]. *Journal of Educational Sciences, Faculty of Education, Marmara University*, 61(61), 1-22. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.1436089>
- Geçit, Y., & Gençer, G. (2011). Hayat bilgisi dersinde kazandırılması beklenen değerlere ilişkin veli görüşleri [Parents' opinions regarding the values expected to be instilled in life science lessons]. *Education Sciences*, 6(1), 78-90.
- Gökçe, A., Arslan, İ., Ülgen Öz, S., Mete, U., Taşçı, D., & Yengil-Tacı, D. (2021). Yedi yaş altı çocuklarda mobil ekran maruziyeti [Screen time in children under seven]. *Ankara Education and Research Hospital Medical Journal*, 54(2), 188-193. <https://doi.org/10.20492/aeahtd.543807>
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* [An evaluation of teacher opinion of values education with the social science course curriculum]. (Publication No. 517653) [Master thesis, Adnan Menderes University]. National Thesis Center.
- Güdürü, F. (2021). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk algıları üzerine bir araştırma. *International Primary Educational Research Journal*, 5(3), 243-259. <https://doi.org/10.38089/iperj.2021.74>
- Gündoğan, A. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değer eğitiminin gerekliliği ve hayat bilgisi dersi bağlamında işlevselliği [The necessity of value education according to the opinions of pre-service primary teachers and functionality of life science course]. *Journal of Qualitative Research in Education*, 8(2), 599-628. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-624.1.8c.2s.8m>
- Gündüz, M. (2018). Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde yaptıkları projelerin sorumluluk duygusuna katkısı hakkındaki görüşlerin değerlendirilmesi [An evaluation of students' views on how the projects they complete in life science contribute to their sense of responsibility]. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(68), 1374-1385. <https://doi.org/10.17755/esosder.341436>
- Güneş, G., & Yıldırım, Y. (2024). 2018 ve 2024 hayat bilgisi dersi öğretim programlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi [2018 and 2024 life science curriculum examination of programs in terms of values education]. *International Journal of education and Science Research*, 1(1), 66-84.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30, 169-202. <https://doi.org/10.1080/713657146>
- Izzo, C. V., Weissberg, R. P., Kasprow, W. J., & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions of parent involvement in children's education and school performance. *American Journal of Community Psychology*, 27, 817-839. <https://doi.org/10.1023/A:1022262625984>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. SAGE.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*, 1(2).
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed). SAGE.
- Ministry of National Education (MoNE). (1936). *İlkokul programı* [Primary school program]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (1948). *İlkokul programı* [Primary school program]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (1968). *Hayat bilgisi öğretim programı* [Life science curriculum]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (1998). *İlköğretim okulu programı* [Primary school program]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (2005). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu (1.2.3. sınıflar)* [Life science curriculum and guide (Grades 1, 2, and 3)]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflar)* [Life science course curriculum (Primary school 1st, 2nd and 3rd grades)]. MEB.

- Ministry of National Education (MoNE). (2024a). Hayat bilgisi öğretim programları (İlkokul 1. 2. ve 3. sınıflar). [Life science curriculum (Grades 1, 2, and 3)]. MEB.
- Ministry of National Education (MoNE). (2024b). *Türkiye yüzyılı maarif modeli: Öğretim programları ortak metni* [Türkiye century education model: Curricula common text]. MEB.
- Onay, İ. (2021). *Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi* [The effect of responsibility-building activities on fourth-grade elementary school students' levels of responsibility] (Publication No. 662441) [Doctoral dissertation, Ondokuz Mayıs University]. National Thesis Center.
- Özen, Y. (2011). Öğrenmede kişisel sorumluluğu artırmaya yönelik bir öğrenme ve değerlendirme yaklaşımı: Portfolyo değerlendirme [A learning and assessment approach aimed at increasing personal responsibility in learning: Portfolio assessment]. *Journal of Education and Humanities*, 2(4), 109-132.
- Özleşmiş, N. (2019). *İlkokul hayat bilgisi dersi kapsamındaki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi* [Research of teachers' views on value education implementations in the scope of primary school social studies]. (Publication No. 573647) [Master thesis, Marmara University]. National Thesis Center.
- Özyürek, A., Özkan, İ., Belge Z., & Yavuz, N. F. (2019). İlkokul öğrencilerinde mükemmelliyetçi öz-sunum ve problem çözme becerileri [Perfectionist self-presentation and problem-solving skills among elementary school students]. *Journal of Child and Develoepment*, 2(4), 1-11.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). SAGE.
- Republic of Türkiye Ministry of Health (2018). *Dijital oyun bağımlılığı çalıştay sonuç raporu* [Final report of the digital gaming addiction workshop] Republic of Türkiye Ministry of Health.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri [An examination of preschool children's perceptions of values based on their drawings and verbal descriptions: The case of the value of responsibility]. *Education and Science*, 42(189), 287-303.
- Serinsu, M. E., & Doğan, R. (2020). Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde 2-6 yaş dönemi çocuklar için ailede değer eğitimi ilkeleri [Principles of values education in the family for children aged 2-6 within the framework of social learning theory]. *The Journal of Religious Studies*, 23(58), 151-170.
- Sezer, A., & Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları [Responsibility value perception of secondary school students]. *Usak University Journal of Educational Research*, 2(1), 22-39. <https://doi.org/10.29065/usakead.232420>
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama* [Interpreting qualitative data] (E. Dinç, Trans.). Pegem.
- Sönmezer, Z., & Balcıoğlu, B. A. (2023). Dijital medya ve ekrana emanet edilen çocuklar [Digital media and children entrusted to screens]. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, (33), 54-70. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8339914>
- Soylu, Z. S., & Çelik, Y. (2025). Ebeveynlerin bakış açısıyla ilkököl 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığının sorumluluk bilincine yansımalarının incelenmesi [An examination of how digital game addiction among third- and fourth-grade elementary school students reflects on their sense of responsibility from the parents' perspective]. *Sinop University Journal of Social Sciences*, 9(1), 775-813. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1626615>
- Uçar, F. H., & Çetinkaya, S. (2021). İlkokul hayat bilgisi ders kitaplarında değerler eğitimi [Value education in primary school life science textbooks]. *Journal of Oltu Faculty of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 275-291.
- Williams, G. (2008). Responsibility as a virtue. *Ethical theory and moral practice*. 11(4), 455-470.
- Yalçın, A. (2021). *5. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan sorumluluk temelli etkinliklerin öğrencilere sorumluluk değerini kazandırmadaki etkisi* [The effect of responsibility-based activities implemented in 5th grade social studies classes on instilling a sense of responsibility in students] (Publication No. 699666) [Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University]. National Thesis Center.

- Yaşaroğlu, C. (2013). Hayat bilgisi dersi kazanımlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi [Investigation of life science objectives in terms of values education]. *Turkish Studies*, 8(7), 849-858. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4838>
- Yaşaroğlu, C., & Biçer, R. (2020). İlkokul öğrencilerinin kök değerlere ilişkin metaforik algılarının incelenmesi [Investigation of primary school students' metaphoric perceptions about key values]. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(52), 996-1005. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1850>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* [Qualitative research methods] (12th ed.). Seçkin.
- Yin, (2013). *Case study research: Design and methods*. (3rd ed.). SAGE.
- Zoromski, K. (2017). *Be their best: Encourage responsibility in young children, Michigan State University extension*. Retrieved October 10, 2025, from https://www.canr.msu.edu/news/encourage_responsibility_in_young_children

BIOGRAPHICAL NOTES

Contribution Rate of Researchers

Author 1: 50%

Author 2: 50%

Conceptualization: BK, ZNB; Methodology: BK, ZNB; Validation: BK, ZNB; Data Collection: BK, ZNB; Data Analysis: BK, ZNB; Investigation: BK, ZNB; Resources: BK, ZNB; Data Curation: BK, ZNB; Writing-Original Draft Preparation: BK, ZNB; Writing-Review & Editing: BK, ZNB; Supervision: ZNB. The authors reviewed the results and approved the final version of the article.

Conflict Statement

The authors declare that they have no financial or personal conflicts of interest related to this study.

Notice of Use of Artificial Intelligence

The authors did not use any artificial intelligence tools in the research, authorship, or publication of this article.

İlkokul Öğrencilerinin Sorumlulukları: Bir Durum Çalışması

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin sorumluluk değeriyle ilgili durumlarını kendilerinin ve ebeveynlerinin görüşlerine göre incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup durum çalışması desenleri arasından bütüncül tek durum deseni kullanılarak planlanmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme olarak belirlenmiştir. Veriler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul Ümraniye'deki bir devlet ilkokulunun üçüncü sınıfında öğrenim gören 28 öğrenci (18 kız ve 10 erkek) ve ebeveynleri (21 anne ve 7 baba) ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış, içerik analiziyle analiz edilmiştir. Ebeveynler ve çocuklar; okul çantasını hazırlama, odasını (yatağı, oyuncakları) toplama, ödev yapma sorumluluklarının yerine getirildiğini belirtmişlerdir. Ebeveynlere göre bazı çocukların herhangi bir sorumluluk üstlenmedikleri, çoğunlukla çocuklarının sorumluluklarını kendilerinin üstlendikleri, bazı çocukların yaşlarına uygun sorumlulukları yerine getirmedikleri ifade edilmiştir. Okul çantasını hazırlama ve yatağını toplama sorumluluğunun bazı öğrenciler tarafından yerine getirildiği, bazı öğrencilerin duruma bağlı olarak yerine getirdiği ve bazı öğrencilerin de bu sorumluluğu annelerine bıraktığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda; ebeveynlerin çocuklarının sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda çok fırsat vermemekle birlikte çocuklarının da sorumluluklarını üstlenmediğini düşündükleri, öğrencilerin ise kendilerinden beklenen sorumlulukları genel olarak karşılamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle; öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun sorumluluklar almalarını desteklemek amacıyla ebeveynlerin dahil olacağı eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değer eğitimi, sorumluluk değeri, aile.

Giriş

Bireylerin kendilerine ve çevrelerindeki kişilere karşı görevlerini yerine getirmelerini sağlayan ve böylece toplumsal yaşamın düzenli bir şekilde ilerlemesini mümkün kılan temel değerlerden birinin sorumluluk olduğu söylenebilir. Moliere'in; *"Yalnızca yaptıklarımızdan değil yapmadıklarımızdan da sorumluyuz."* sözünden hareketle sorumluluk, üzerimize düşen görevleri yerine getirmek olduğu kadar getirmediklerimizden de sorumlu olduğumuzu bilmektir. Bu sebeple bireyin çocukluktan itibaren sorumluluklarının bilincinde olarak yetişmesi bireyin kişisel gelişimi ve toplumsallaşma süreci açısından önemlidir.

Sorumluluk erdemi, ahlaki davranışın temel özelliklerine, yani farklı durumlarda uygun şekilde hareket etme ve sorumluluklarını yerine getiremediğinde hesap verebilir olma yeteneğine dayanmaktadır (Williams, 2008). Sorumluluk kavramı, küçük yaşlardan itibaren çocuğun yaşına ve yeteneklerine uygun bir şekilde çocuğun hayatında olduğunda daha anlamlıdır (Yalçın, 2021). Okula gelmeden önce çocuğun evinde ailesi içinde ve gezip dolaştığı çevrelerde kendi kendine ve başkaları yardımıyla edindiği bilgileri kontrol eden, tamamlayan, çocuğa yeni ve gerçek bilgiler kazandıran (Aytuna, 1949) hayat bilgisi dersi vatandaşlık eğitim programının bir parçası olarak Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi

vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten ve yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim planı (Barth & Demirtaş, 1997) olması nedeniyle sorumluluk değerinin de eğitiminin verildiği derslerden biridir.

Hayat bilgisi dersi çerçevesinde kazandırılması öngörülen ve istenen, genel bağlamda değerler özel olarak sorumluluk değerinin ediniminde üçlü sac ayağı diye betimlenebilecek okul, aile ve sosyal çevrenin etkisi olduğu söylenebilir. Bu sac ayaklarının birbiriyle uyumu eğitimin niteliğini artırabilir. Sorumluluk değerinin ilk olarak ailede kazanılması beklenebilir. Çocuğun üstlenebileceği sorumluluklar ya da görevler verilmesinin onun hem sorumluluk sahibi bir birey olmasını hem de sosyal, bilişsel ve duygusal yönlerden çeşitli kazanımlar elde etmesini destekleyeceği düşünülmektedir (Serinsu & Doğan, 2020). Çocuğun okula başladığı süreçte ise değerler eğitiminde okul ön plandadır. Okulun değer eğitimindeki en önemli iki rolü; çocuğun önceki öğrendikleriyle toplumda var olan değerleri birleştirmelerine katkı sağlamak ve bu değerler üzerinde düşünmelerine fırsat vererek kendi değerlerini geliştirmelerine zemin hazırlamaktır (Halstead & Taylor, 2000). Bu bağlamda, temelleri evde atılan sorumluluk değeri, okulda da kazanılmaya devam eder. Bu nedenle, ebeveynler ve okul arasındaki iş birliği, sorumluluk değerinin ve diğer değerlerin kazanılması sürecini olumlu yönde etkileyebilir. Çocukların sorumluluklarını yerine getirme becerisi, yaşa uygun sorumlulukların ne olduğunu anlama, ebeveyn katılımı ve çocukların düşüncelerinin farkında olma, hayat bilgisi dersi kapsamında sorumluluk değerinin kazanılması için hedeflenen öğrenme çıktıları arasındadır. Bu bağlamda, konuya ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi önem taşımaktadır.

Söz konusu çalışmalar incelendiğinde, büyük çoğunluğun sorumluluk değerinin öğretim programlarındaki yerinin incelenmesi (Candan & Ergen, 2014; Erbaş & Başkurt, 2021; Esem, 2020; Güneş & Yıldırım, 2024; Uçar & Çetinkaya, 2021; Yaşaroğlu, 2013) ya da öğretmen görüşlerinin alınması (Gözel, 2018; Gündoğan, 2020; Özleşmiş, 2019; Yaşaroğlu & Biçer, 2020) şeklinde olduğu görülmektedir. Fakat sorumluluk değeriyle ilgili durumlar öğrenci ve ebeveyn bakış açısından değerlendirilmemiştir. Öğrenci ve ebeveynlerin sorumluluk değeriyle ilgili durumlarının belirlenmesinin hayat bilgisi dersinde sorumluluk değerine yönelik etkinliklerin düzenlenmesine ve bu bağlamdaki amaçlara ulaşılabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırmanın amacı, ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin sorumluluk değeriyle ilgili durumlarını kendilerinin ve ebeveynlerinin görüşlerine göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

1. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin ebeveynleri, çocuklarının sorumluluklarını yerine getirmesiyle ilgili ne düşünmektedir?

1.1. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin, çocuklarının evdeki sorumluluklarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin ebeveynlerine göre çocuklarının bireysel sorumluluklarını üstlenme durumu nasıldır?

1.3. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin ebeveynlerine göre çocuklarının yaşlarına uygun sorumlulukları yerine getirme durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?

2. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin üstlendikleri sorumluluklara yönelik görüşleri nelerdir?

2.1. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin evde üstlendiği sorumluluklara yönelik görüşleri nelerdir?

2.1.1. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin yatağını toplama durumu ve gerekçelerine yönelik görüşleri nelerdir?

2.1.2. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin çantasını hazırlama durumu ve gerekçelerine yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş ve durum çalışması tasarımları arasından bütüncül tek durum deseni kullanılarak planlanmıştır. Durum çalışmaları doğrudan gözlemlenemeyen olgularda çıkarım yapmayı gerektiren bir araştırma desendir. Araştırmacı belirli bir olayın daha önce gerçekleşmiş başka bir durumun sonucu olduğu çıkarımını; görüşmelerden ve belgesel kanıtlardan elde edilen veriler doğrultusunda, durumun bir parçası olarak değerlendirerek yapar. Bütüncül tek durum tasarımlarında tek bir analiz birimi bulunur (Yin, 2003). Bu çalışmada da öğrencilerin sorumluluk değerine ilişkin durumu tek bir analiz birimi olarak ele alındığı için bütüncül tek durum deseni tercih edilmiş; bu durumu ortaya koymak amacıyla öğrenci ve ebeveyn görüşleri, veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme ulaşılma ve uygulama konusunda araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırır (Patton, 1990). Çalışma tez kapsamında yürütüldüğü için gerekli etik kurul izni bu süreçte alınmış, araştırmacının görev yaptığı okuldaki öğrenci ve ebeveynlerle görüşülerek süreç hızlı ve pratik şekilde planlanmıştır. Çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul'un Ümraniye ilçesinde bulunan bir devlet okulundaki üçüncü sınıf öğrencileri ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. İçerik analizine tabi tutulan verilerin doygunluğa ulaşma durumu gözetilerek 28 öğrenci (18 kız ve 10 erkek) ve 28 ebeveyn (21 anne ve 7 baba) ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan “Ebeveyn görüşme formu” ve “Öğrenci görüşme formu” kullanılmıştır. Soruların hazırlanması sürecinde, araştırmacılardan birinin öğretmenlik kariyeri boyunca öğrenci ve velilerle gerçekleştirdiği rutin görüşmelerdeki gözlemlerinden ve araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak konuyla ilgili incelenen çalışmalardan yararlanılmıştır. Veri toplama sürecinde öğrencilere bir soru yöneltilmiş ve cevaplar doğrultusunda, yatağını toplama ve çantasını hazırlama konularında çeşitli verilere ulaşılmıştır. Nitel araştırmanın felsefesine uygun olarak bu konulara yönelik alt sorular sorulmuş ve toplamda üç soru sorularak elde edilen temalar derinlemesine incelenmiştir. Ebeveynlere de üç soru yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Süreç

sonunda oluşturulan taslak formların son haline getirilmesi amacıyla Lawshe tekniği (Lawshe, 1975) kullanılarak içerik geçerlik indeksi [CVI] hesaplanmak üzere beş alan uzmanının değerlendirmesine sunulmuştur. Değerlendirmeler doğrultusunda “Ebeveyn görüşme formu”na ait CVI değeri .90, “Öğrenci görüşme formu”na ait CVI değeri .95 olarak hesaplanmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi; metinlerin kendi iletişimsel bağlamı içerisinde belli başlı analiz kurallarını izleyerek adım adım ilerleyen sistematik bir süreç doğrultusunda ele alınmasına dayanan bir tekniktir (Mayring, 2000). Bu teknik, verilerdeki anlam ve kavramların belirli kategoriler altında düzenlenmesi yoluyla güvenilir ve anlamlı çıkarımlara ulaşılmasını sağlamaktadır (Krippendorff, 2004). Bu doğrultuda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve MAXQDA 24 programı kullanılarak düzenlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi; açık kodlama, kategori oluşturma ve soyutlama (Elo & Kyngäs, 2008) olmak üzere üç aşama esas alınarak oluşturulmuştur.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Çalışmada geçerliliği sağlamak için uygulanan yöntemlerden biri katılımcı teyididir. Silverman’a (2018) göre katılımcı teyidi, araştırmacının veri toplama sürecinde toplanan verileri katılımcılarla paylaşmasını ve onaylarını almasını içerir. Kullanılan diğer teknik, verilerin doğrudan alıntılar yoluyla açıklanmasıdır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden alıntılar eklenerek okuyuculara ham verileri inceleme, kendi sonuçlarını çıkarma, kendi yorumlarını ekleme fırsatı sunulmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için dış uzman incelemesi kullanılmıştır. Buna göre veri toplama süreci, kodlama ve bulgular uzman bir akademisyen tarafından incelenmiş ve verilerin araştırma verileriyle tutarlılığı doğrulanmıştır. Ayrıca, kodlayıcılar arası uyum oranı Miles ve Huberman’ın (1994) formülü [$\text{Uyum} / (\text{Uyum} + \text{Uyumsuzluk}) \times 100$] kullanılarak hesaplanmış ve uyum oranının %90 olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri:

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerin hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri:

Etik değerlendirmeyi yapan kurulun adı = Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik Kurul Etik inceleme karar tarihi = 20.08.2024

Etik değerlendirme belgesi konu numarası = 878841

Bulgular

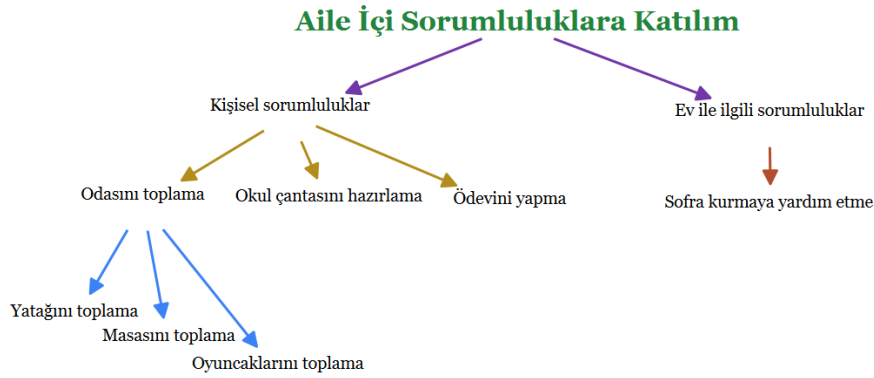
Bu bölümde, öğrenci ebeveynleriyle yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan veriler analiz edilmiştir.

Ebeveynlerle Yapılan Görüşme Sonucunda Ulaşılan Bulgular

Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda ebeveynlerin, çocuklarının ev ortamında üstlendikleri sorumluluklara yönelik görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1.

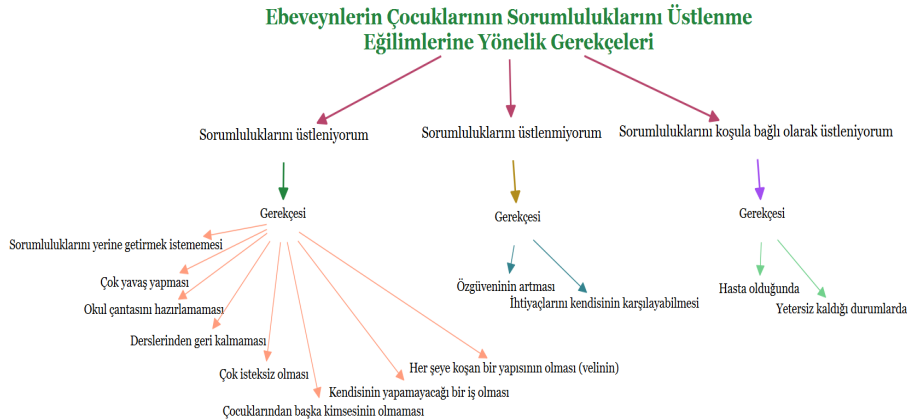
Ebeveynlerin Çocuklarının Ev Ortamında Aldıkları Sorumluluklara Yönelik Görüşleri

Şekil 1 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının ev ortamında aldıkları sorumluluklara yönelik görüşlerinin 2 kategori altında toplandığı görülmektedir. “Kişisel sorumluluklar” kategorisinde; odasını toplama, okul çantasını hazırlama, ödevini yapma; “ev ile ilgili sorumluluklar” kategorisinde; sofra kurmaya yardım etme kodlarına ulaşıldığı görülmektedir. Odasını toplama kategorisine yönelik; yatağını toplama, masasını toplama ve oyuncaklarını toplama alt kodlarının elde edildiği görülmektedir. Belirtilen sorumluluk davranışlarının aksine araştırmaya katılan ebeveynlerden bazıları (E2, E3, E4, E13) çocuklarının ev ortamında herhangi bir sorumluluk üstlenmediğini ve “hiçbir şey yapmama” eğiliminde olduğunu dile getirmiştir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda ebeveynlerin, çocuklarının bireysel sorumluluklarını üstlenme durumuna yönelik görüşleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2.

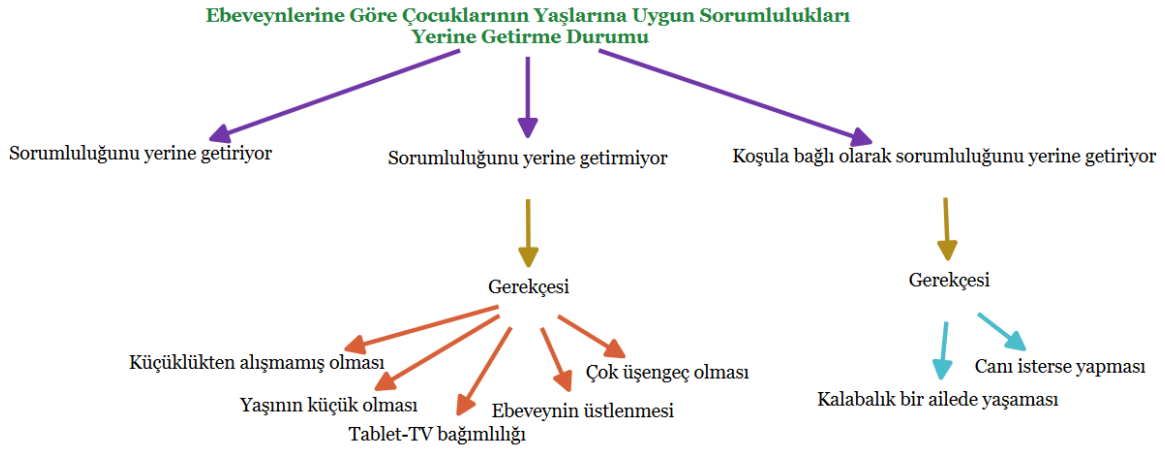
Ebeveynlerin Çocuklarının Sorumluluklarını Üstlenme Eğilimlerine Yönelik Gerekçeleri

Şekil 2 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının sorumluluklarını üstlenme eğilimlerine yönelik gerekçelerinin 3 kategoride toplandığı görülmektedir. “Sorumluluklarını üstleniyorum” kategorisinde; sorumluluklarını yerine getirmek istememesi, çok yavaş yapması, okul çantasını hazırlamaması, derslerinden geri kalmaması, çok isteksiz olması, çocuklarından başka kimsesinin olmaması, kendisinin yapamayacağı bir iş olması, her şeye koşan bir yapısının olması; “sorumluluklarını üstlenmiyorum” kategorisinde; özgüveninin artması, ihtiyaçlarını kendisinin karşılayabilmesi, “sorumluluklarını koşula bağlı olarak üstleniyorum” kategorisinde ise hasta olduğunda, yetersiz kaldığı durumlarda kodlarının yer aldığı görülmektedir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda ebeveynlerin, çocuklarının yaşlarına uygun sorumlulukları yerine getirme durumuna yönelik görüşleri Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3.

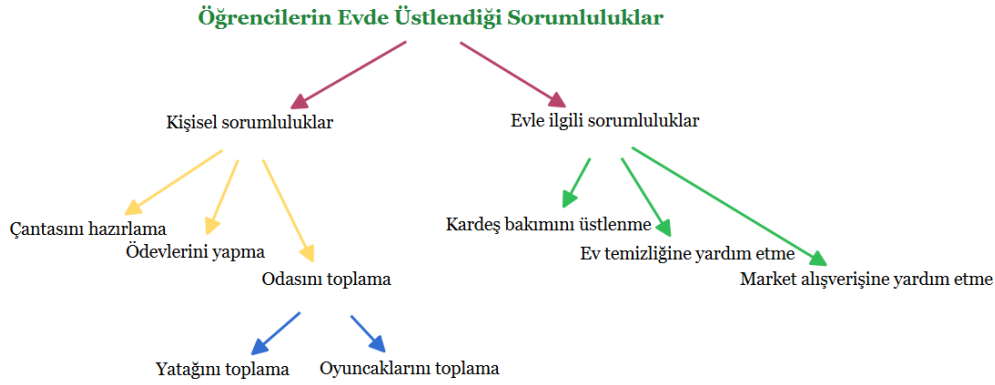
Ebeveynlerine Göre Çocuklarının Yaşlarına Uygun Sorumlulukları Yerine Getirme Durumu ve Gerekçeleri

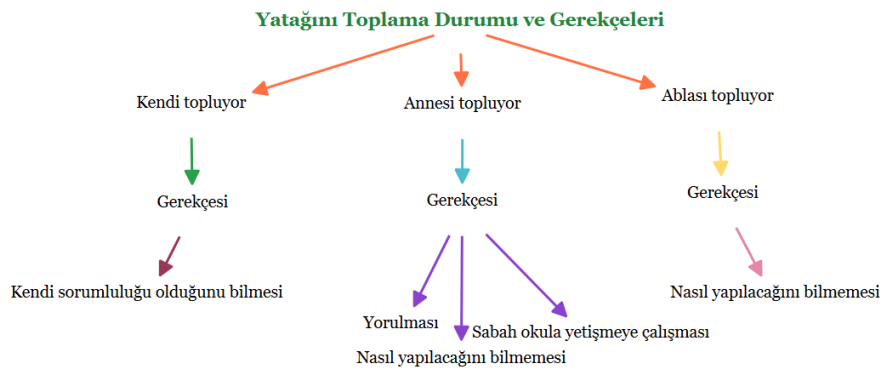
Şekil 3 incelendiğinde; ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarının yaşlarına uygun sorumlulukları yerine getirmediğini, bazılarının (E1, E6, E18) ise yerine getirdiğini ifade ettiği görülmektedir. Yerine getirmeme gerekçeleri 2 kategori altında toplanmıştır. Sorumluluğunu yerine getirmiyor kategorisinde; küçüklükten alışmamış olması, yaşının küçük olması, tablet-TV bağımlılığı, ebeveynin üstlenmesi, çok üşengeç olması; “koşula bağlı olarak sorumluluğunu yerine getiriyor” kategorisinde kalabalık bir ailede yaşaması, canı isterse yapması kodlarının yer aldığı görülmektedir.

Öğrencilerle Yapılan Görüşme Sonucunda Ulaşılan Bulgular

Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda, öğrencilerin evde üstlendiği sorumluluklara yönelik görüşleri Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4.*Öğrencilerin Evde Üstlendikleri Sorumluluklara Yönelik Görüşleri*

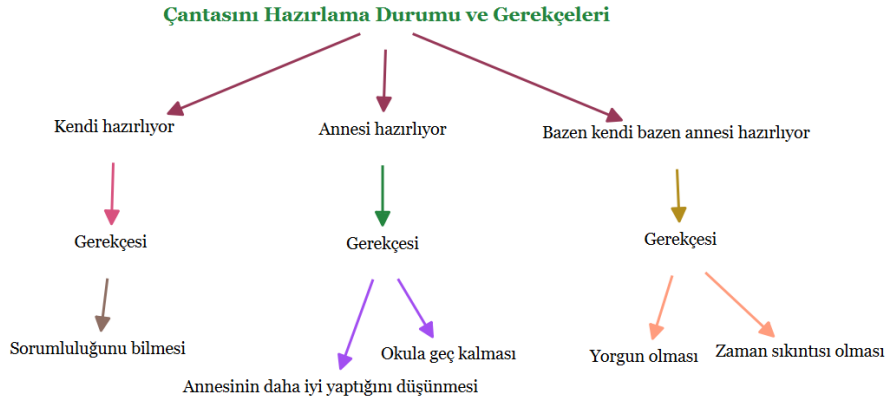
Şekil 4 incelendiğinde, öğrencilerin evde üstlendikleri sorumluluklara yönelik görüşlerinin 2 kategoride toplandığı görülmektedir. “Kişisel sorumluluklar” kategorisinde; çantasını hazırlama, ödevlerini yapma, odasını toplama; “evle ilgili sorumluluklar” kategorisinde; kardeşinin bakımını üstlenme, ev temizliğine yardım etme, market alışverişine yardım etme kodlarına ulaşılmıştır. Odasını toplama kategorisine yönelik, yatağını toplama ve oyuncaklarını toplama alt kodlarının elde edildiği görülmektedir. Bununla birlikte bazı öğrenciler (Ö2, Ö4, Ö13) evde hiçbir sorumluluğu yerine getirmediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin evde üstlendikleri sorumluluklara yönelik bulgulara, yatağını toplama ve çantasını hazırlama ifadelerine ilişkin farklı cevapların gelmesi nedeniyle bu iki sorumluluk alanı ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda, öğrencilerin yatağını kimin topladığına yönelik görüşleri Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 5.*Öğrencilerin Yatağını Toplayan Kişiye Yönelik Görüşleri*

Şekil 5 incelendiğinde, öğrencilerin yatağını toplayan kişiye yönelik görüşlerinin 3 kategoride toplandığı görülmektedir. “Kendi topluyor” kategorisinde; kendi sorumluluğu olduğunu bilmesi, “annesini topluyor” kategorisinde yorulması, nasıl yapılacağını bilmemesi, sabah okula yetişmeye çalışması; “ablasını topluyor” kategorisinde; nasıl yapılacağını bilmemesi kodlarına ulaşılmıştır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda, öğrencilerin çantasını kimin hazırladığına yönelik görüşleri Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6.

Öğrencilerin Çantasını Hazırlama Durumu ve Gerekçeleri

Şekil 6 incelendiğinde, öğrencilerin çantasını hazırlayan kişiye yönelik görüşlerinin 3 kategoride toplandığı görülmektedir. “Kendi hazırlıyor” kategorisinde; “sorumluluğunu bilmesi”, “Annesi hazırlıyor” kategorisinde; annesinin daha iyi yaptığını düşünmesi, okula geç kalması; “bazen kendi bazen annesi hazırlıyor” kategorisinde; yorgun olması, zaman sıkıntısı olması kodlarına ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada hayat bilgisi dersi kapsamında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değerine ilişkin ilkököl üçüncü sınıf öğrencilerinin durumları öğrenci ve ebeveyn görüşlerine göre ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin aile içinde aldığı kişisel sorumluluklara yönelik ebeveynler ve öğrencilerle ilgili aynı bulgulara ulaşıldığı; masasını toplama ifadesini ise sadece ebeveynlerin ifade ettiği görülmektedir. Ebeveynler ve öğrencilerin birbiriyle örtüşen cevaplar vermesiyle birlikte masa toplama davranışının sadece ebeveynler tarafından ifade edilmesinin, bu davranışın öğrenciler tarafından kişisel sorumluluk olarak algılanmamasından ya da günlük rutinin doğal bir parçası olarak değerlendirmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte kardeş bakımını üstlenme, ev temizliğine ve market alışverişine yardım etme ifadelerini öğrencilerin söylerken ebeveynlerin dile getirmediği görülmektedir. Bu durumun, ebeveynlerin çocuklarının bu sorumlulukları yerine getirdiklerini toplumsal kaygılar ve sosyal onay kaygısı nedeniyle açıkça ifade etmekten çekinebildiklerini düşündürmektedir. Fakat öğrencilerin sorumluluklarını geliştirebilmek için bu sorumlulukları da üstlenmeleri önemlidir.

Ebeveynlerin çoğunluğu, çocuklarıyla ilgili sorumlulukları üstlendiklerini belirtmiştir. Çocuğun derslerinden geri kalmasını istememek, çocuğun çok yavaş yapıyor olması vb. ifadeler başlıca nedenler arasındadır. Çocuğunun derslerinden geri kalmasını istemediğini belirten ebeveynler, çocuğun akademik performansına daha fazla önem vermekte ancak sorumluluk duygusunun gelişimini birincil hedef olarak görmemektedirler. Bu durumun, çocukların sorumluluk alma becerisinin gelişimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Akarçay vd., (2013) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilere ders çalışmaya ilişkin düşünceleri sorulduğunda, birçok öğrenci “sorumluluk” cevabını vermiştir. Bu yaştaki çocukların bu farkındalığı geliştirmelerine yardımcı olmak için ders çalışmanın sorumluluklarından yalnızca biri olduğu fakat tek sorumluluklarının olmadığı anlamaları sağlanmalıdır.

Öğrencilerin yataklarını kimin topladığına yönelik görüşleri incelendiğinde; kendisinin, annesinin ve ablasının topladığı şeklinde üç farklı kategoride cevap verdikleri görülmektedir. Bir öğrencinin ablasının topladığını; gerekçe olarak da nevesimi güzel bir şekilde yapamadığını ifade etmesi, kendisiyle ilgili mükemmeliyetçi bir tutum sergilediğini göstermektedir denilebilir. Bu durum, öğrencinin sorumluluğunu yerine getirmesini engelleyebilmektedir. Ersoy-Quadır (2009), çocuğun iş yapma hevesi kırılmadan sorumluluğunu yerine getirmesi sağlanırsa, özgüveninin artacağını, ileriki yaşlarında atılacağı işlerde kazanacağı başarılarla yarar sağlayacağını ifade etmektedir. Çocukların yaptıkları işlerin, eksik de olsa takdir edilmesi önemlidir (Dam, 2008). Özyürek vd.nin (2019) çalışmasında, öğrencilerin mükemmeliyetçi öz sunumları yükseldikçe problem çözme becerilerinin azaldığı görülmüştür. Mükemmeliyetçi yapının öğrencileri, “bir şeyi mükemmel yapamıyorsa hiç yapmamalıyım” düşüncesine yöneltebildiği görülmektedir. Bunun küçük yaşlardan itibaren önüne geçilebilmesi önemlidir. Gündüz (2018), hayat bilgisi dersinde yürütülen projelerin öğrencilerin sorumluluk duygusuna katkısına ilişkin öğrenci görüşlerini aldığı çalışmada, bu projelerin öğrencilerde sorumluluk duygusunu olumlu yönde etkilediği ve projelerin yürütülürken öğrencilerin kendilerini sorumlu hissettikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin sorumlulukları yerine getirme konusunda aktif olmalarının onların sorumluluk duygusunu geliştirmesine katkı sağladığı görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan tüm bulgular göz önünde bulundurulduğunda; ailelerin çocuklarının sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda onlara çok fırsat vermediği, bununla birlikte çocukların da sorumluluklarını üstlenmede çok istekli olmadığı ve yaşlarına uygun sorumlulukları genel olarak yerine getirmediği, bu konuda gelişime ihtiyaç duydukları görülmektedir. Sorumluluk değerinin tüm bireyler tarafından yaşamın ilk yıllarından itibaren kazandırılması gerektiği, bu değer kazandırılmasında öncelikle okul ve ailenin iş birliğinin son derece önemli olduğu bilinmektedir. Çünkü ailelerin öğrencilerle ilgili gözlemlerine bakıldığında öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirme konusunda desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun sorumluluklar almalarını desteklemek amacıyla ebeveynlere yönelik planlı eğitim programlarının düzenlenmesi, öğrencilerin sorumluluk değerine yönelik farkındalık kazanması ve bu değeri hayata geçirebilmesine katkı sağlamak amacıyla, hayat bilgisi dersi öğretim programında sorumluluk değerine yönelik öğrenme çıktıları, içerik ve uygulama örneklerinin zenginleştirilmesi, değer eğitiminin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarını kapsayan etkinliklerin daha fazla yer alması önerilmektedir.

Öneriler

Bu araştırmada sorumluluk değerine yönelik öğrenci ve ebeveynlerinin görüşleri alınmıştır. Yapılacak araştırmalarda hayat bilgisi öğretim programındaki öğrenme çıktıları ele alınabilir. Ayrıca veri toplama aracı olarak öğrenci ve ebeveynler için üçer açık uçlu soru uygulanmıştır. Bu sorular araştırmacılar tarafından düzenlenerek geliştirilebilir, farklı veri toplama araçları kullanılabilir.